

НА ПОЧАТКУ ТВОРЧОГО ШЛЯХУ

УДК 346.12:67/68

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИВАННЯ В ЛЕГКУ ПРОМИСЛОВІСТЬ

А.В. Ковач,

*мол. наук. співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

У статті досліджувалися питання правового забезпечення інвестування та інноваційний розвиток легкої промисловості. Проаналізовано чинне законодавство України й нормативно-правові акти щодо сутності механізмів підвищення ефективності цієї галузі.

Ключові слова: *інвестиції, легка промисловість, правове забезпечення інвестування, інноваційний розвиток.*

На сьогоднішньому етапі розвитку держави кожне підприємство ставить собі за мету всебічний розвиток виробництва товарів для задоволення споживчих потреб населення.

Актуальність цієї мети визначається перш за все тим, що легка промисловість є однією з пріоритетних галузей економіки України, якою можна завойовувати світові ринки, особливо під час економічної кризи. Інвестиційна привабливість підприємств цієї промисловості полягає в розміщенні капіталу у виді фінансів, обладнання, сировини, у швидкій окупності вкладень завдяки невеликим строкам виробництва й реалізації продукції, в переформуванні асортименту, наявності місцевих сировинних ресурсів і потенційній місткості ринку України.

Правове забезпечення інвестування, інноваційне забезпечення розвитку легкої промисловості розглядалися такими вченими, як А.П. Гречан [6], І.В. Колос, Ю.В. Чорний, Л.Я. Ляхович, І.М. Кулинич, М.Г. Чумаченко, Д.М. Стеченко, С.М. Гаман [7] та ін. У роботах цих правознавців у рамках поставлених ними завдань досліджувалися питання інвестиційної привабливості, механізмів правового забезпечення інвестування легкої промисловості тощо.

Мета даної статті – на підставі аналізу чинного законодавства України й відповідних підзаконних нормативно-правових актів правового забезпечення інвестування, інноваційного розвитку, механізмів підвищення ефективності легкої промисловості.

Запровадження інвестиційного розвитку економіки вимагає відповідного нормативно-правового забезпечення, до якого слід віднести Закони України «Про інвестиційну діяльність» (від 18 вересня 1991 р., №1560-XII) [4], «Про інноваційну діяльність» (від 4 липня 2002 р., №40-IV) [5], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (від 16 січня 2003., №1174). Програму діяльності Кабінету Міністрів України «Назустріч людям» (від 6 травня 2005., №324).

Легка промисловість, що складається із 17 підгалузей, має потужний виробничий потенціал, здатне задовольняти потребу суспільства в товарах широкого вжитку і промислового призначення, сприяти підвищенню якості життя. Водночас вона пов'язана з багатьма суміжними галузями й обслуговує весь господарський комплекс країни. У цій галузі функціонує понад 10 тис. підприємств, з яких у текстильній промисловості – 2,5 тис., з виробництва готового одягу й хутра – 6 тис., шкіри та шкіряного взуття – 1,5 тис. Практично всі підприємства легкої промисловості приватизовані, а ті, що перебувають у державній власності, становлять менше 1% [9].

Пріоритетність розглядуваної галузі для національної економіки країни визначається: великою ємністю внутрішнього ринку товарів легкої промисловості (близько 40 млрд грн щороку);

високим рівнем доданої вартості (до 50%), що створюється в процесі виробництва товарів, швидким обігом капіталу;

використанням такої сировини й напівфабрикатів вітчизняного виробництва, як шкіра, вовна, льон, хімічні матеріали;

низькою енергоємністю виробництва (1 – 3 % валових витрат) і незначним впливом на довкілля;

наявністю висококваліфікованих кадрів у всіх регіонах.

Протягом 1999 – 2004 рр. обсяг виробництва продукції в галузі збільшувався високими темпами, однак у 2005 р. приріст уповільнився і становив лише 0,3%. Аналогічна тенденція спостерігається й у 2006 р. Так, за 9 місяців обсяг виробництва товарів легкої промисловості порівняно з відповідним періодом 2005 р. знизився на 3,1%, що зумовлено такими проблемами як – от: 1) висока частка імпортованих товарів, що ввозяться за демпінговими цінами й контрабандно; 2) недостатня купівельна спроможність населення; 3) висока собівартість вітчизняних товарів; 4) неможливість отримання довгострокових кредитів для значної частини виробників товарів легкої промисловості; 5) відсутність виробництва спеціалізованого обладнання для виготовлення товарів цієї галузі й запасних частин до нього; 6) різке скорочення сировинної бази й незалежність текстильної промисловості від імпортованої сировини; 7) брак сприятливих умов для залучення інвестицій з метою розвитку галузі; 8) недостатність бюджетного фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, спрямованих на створення і впровадження нових технологій; 9) складність процедури митного оформлення; 10) відсутність у значної частини приватизованих підприємств ефективного власника; 11) низька заробітна плата працівників галузі, різке зменшення чисельності молодих кадрів.

Зважаючи на те, що проблеми легкої промисловості мають комплексний характер, було розроблено Державну програму розвитку легкої промисловості на період до 2011 р.

Програмою діяльності Кабінету Міністрів України на період 2003 – 2004 рр. передбачено постановку й виконання основних завдань щодо інноваційного розвитку промисловості України, а саме:

визначення пріоритетів розвитку інноваційної діяльності щодо перспективних технологій та інноваційних проектів, спроможних забезпечити підвищення ефективності й конкурентоспроможності вітчизняної продукції;

сприяння створенню економічних і фінансових умов стосовно активізації інновацій у виробництві;

завершення формування цілісної нормативно-правової бази з регулювання науково-технічної й інноваційної діяльності;

створення дійової системи захисту інтелектуальної власності держави, юридичних і фізичних осіб в процесі реалізації нових проектів інноваційного напрямку;

розвиток інфраструктури інноваційної діяльності за рахунок створення мережі технопарків, технополісів, інноваційних бірж, центрів консалтингу та ін.;

нормативно-правове забезпечення інвестиційно-інноваційної схеми приватизації;

удосконалення системи підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації фахівців з питань інтелектуальної власності згідно з вимогами всесвітньої організації інтелектуальної власності, розроблення освітньо-професійних програм підготовки й підвищення кваліфікації спеціалістів [2].

Програмою діяльності Кабінету Міністрів України «Назустріч людям» передбачається активізувати в державі промислово-інвестиційну політику. Із цією метою треба формувати конкурентний виробничий потенціал, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. У міжнародному поділі праці передбачається задіяти механізми переорієнтації виробників

на нові технологічні уклади, модернізацію й переоснащення основних засобів на підставі інновацій. Такий напрямок спроможний забезпечити підвищення науково-технічного рівня і збалансованості економіки країни, наповнити внутрішній ринок високоякісними товарами, збільшити експортний складник валового внутрішнього продукту.

Пріоритетні завдання легкої промисловості – формування й розміщення державних замовлень і державних контрактів, координування діяльності підприємств, пов'язане з виконанням цього завдання, розробка цільових програм перспективного розвитку нових видів сировини, збалансованого розвитку підгалузей [3]. Передбачається розширення сировинної бази, ліквідація диспропорцій в окремих підгалузях, розвиток машинобудування для легкої промисловості, механізму відновлення кооперативних зв'язків із країнами СНД.

Легка промисловість тісно пов'язана з хімічними галузями. Уже зараз Україна може використовувати власні потужності для виробництва синтетичної шкіри, клею, підшов, хімічних ниток і волокон, капролактаму, необхідного для виробництва хімічних ниток і пряжі. Заслугує на увагу вітчизняне виробництво поліуретанових композицій для взуттєвої галузі, які досі імпортували.

Розміщення легкої й важкої промисловості вигідно поєднується, оскільки у виробництві предметів споживання зайняті здебільшого жінки, а у важкій промисловості – чоловіки. При розміщенні галузей ураховується забезпечення їх трудовими ресурсами, народногосподарські функції й територіальні особливості окремих економічних регіонів України. При будівництві нових підприємств разом з капітальними витратами слід обов'язково брати до уваги витрати на соціальну інфраструктуру. Зміни в розміщенні легкої промисловості зумовлені ліквідацією розриву між сировинними районами і районами виробництва. Вовняне, бавовняне, шовкове, трикотажне виробництво орієнтується на сировину і споживача: взуттєве і швейне – на споживача, лляне – на сировину.

У легкій промисловості найбільшою підгалуззю є текстильна, до якої належать первинна обробка текстильної сировини, потім ідуть бавовняна, лляна, вовняна, шовкова, нетканих матеріалів, конопле-джутова, сітко-в'язальна, тек сильно-галантерейна, трикотажна підгалузі.

Високі показники окупності продукції й оборотності товарних запасів є найбільш привабливими для інвестування. Серед підгалузей легкої промисловості такою є швейна, яка має невеликий цикл виробництва, що забезпечує їй одне з перших місць по оборотності засобів. Ця підгалузь потребує порівняно невеликих капіталовкладень, оскільки швейне обладнання набагато дешевше за обладнання інших підгалузей легкої промисловості.

Виробництво виявляється ефективнішим у галузях, які споживають ті ресурси, які є в регіоні у відносному достатку.

Таким чином, легка промисловість виконує важливу роль в економіці регіонів та України в цілому й відрізняється інвестиційною привабливістю. Стратегія її розвитку ґрунтується на максимальному використанні потужностей підприємств усіх форм власності, оснащенні їх сучасним устаткуванням і впровадженні високоефективних технологій, використанні власних сировинних ресурсів та їх переробці.

Розв'язання проблем досліджуваної галузі можливе за 2-ма варіантами.

Перший передбачає імпорт промислового обладнання й сировини, здійснення операцій з давальницькою сировиною й витрат підприємств на проведення науково-технічних досліджень і впровадження їх результатів у виробництво.

При цьому за 2006 – 2011 рр. у розвиток підприємств галузі вкладено 221,1 млн. грн., а обсяги виробництва зросли на 30,9%.

Зазначений обсяг інвестицій було спрямовано на розв'язання проблем в окремих підгалузях і на найбільш інвестиційно привабливих підприємствах. Проте в умовах зношення основних фондів до 70% такі інвестиції не забезпечили докорінного поліпшення ситуації в галузі, розвитку суміжних підгалузей, високих темпів зростання обсягу виробництва. Отже, такий варіант не передбачає комплексного розв'язання проблем, не забезпечує створен-

ня умов для організації сучасної матеріально-технічної бази виробництва та її подальшого ефективного розвитку.

Другий варіант передбачає інноваційно-інвестиційний шлях розвитку легкої промисловості, спрямований на створення і впровадження сучасних технологій та обладнання й розв'язання таких завдань:

реалізація інноваційної стратегії розвитку, прискорення технологічного оновлення виробництва;

створення сприятливих умов для залучення інвестицій з метою розвитку галузі;

сприяння розвитку вітчизняної сировинної бази для текстильної промисловості;

розвиток пріоритетних підгалузей виробництва;

сприяння розвитку внутрішнього ринку товарів легкої промисловості й захист вітчизняного виробника від недобросовісної конкуренції;

широке використання продукції легкої промисловості в інших галузях;

розвиток галузевої науки й інформаційного забезпечення підприємств, підготовка й перепідготовка кадрів.

Такий варіант дасть можливість оновити застарілу технічну базу галузі, забезпечити значне зростання обсягу виробництва товарів легкої промисловості.

За прогнозом, у 2011 р. обсяг виробництва продукції порівняно з 2006 р. зросте на 61,5%, або на 2 млрд грн. На розвиток підприємств легкої промисловості й суміжних галузей передбачається витрати 780 млн грн.

Як бачимо, оптимальним варіантом є другий, який забезпечує комплексний розвиток галузі внаслідок реалізації взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на технологічне оновлення виробництва, використання науково-технічного потенціалу, формування конкурентоспроможного виробництва.

Для виконання стратегії розвитку легкої промисловості необхідно здійснити заходи щодо: покращання нормативно-правової бази з питань розвитку легкої промисловості;

удосконалення структури виробництва, проведення моніторингу внутрішнього й зовнішнього ринку товарів легкої промисловості, використання передового світового досвіду роботи зі створення умов для розвитку й функціонування виробничого комплексу галузі;

підтримки інноваційних проектів розвитку галузі;

розвитку лізингових відносин у виробництві продукції легкої промисловості, розроблення інвестиційних проектів за участю українських та іноземних інвесторів;

розвитку сировинної галузі, відновлення лляної промисловості;

застосування антидемпінгового законодавства для захисту вітчизняного ринку від недобросовісної конкуренції в разі імпорту товарів цієї галузі;

проведення ефективної митно-тарифної політики з метою захисту вітчизняного виробника товарів легкої промисловості відповідно до міжнародних договорів, угод і правил СОТ;

розроблення, сертифікація і впровадження систем управління якістю в процесі виробництва товарів легкої промисловості згідно з вимогами ISO 9000;

технічного й технологічного переоснащення підгалузей легкої промисловості;

науково-технічного забезпечення розвитку галузі;

розширення впливу регіонів на розвиток легкої промисловості.

При виконанні даної стратегії розвитку галузі можна очікувати наступні результати: 1) забезпечити приріст обсягу виробництва на 61,5% шляхом здійснення заходів щодо захисту внутрішнього ринку, впровадження новітніх технологій, реконструкцій й технічного переоснащення підприємств і залучення інвестицій; 2) збільшити кількість робочих місць на 10 тис. і зменшити кількість збиткових підприємств; 3) підвищити на 45% обсяг надходження коштів до бюджетів усіх рівнів і спеціальних фондів; 4) забезпечити інноваційний розвиток галузі шляхом залучення інвестицій і переоснащення виробництва сучасною технікою; 5) збільшити постачання на внутрішній ринок високоякісної вітчизняної продукції легкої промисловості.

Наведене свідчить, що правове забезпечення інвестування, інноваційний розвиток легкої промисловості є перспективними для подальших досліджень у цьому напрямку. На даний час легка промисловість потребує створення сприятливих умов до залучення інвестицій, підтримки інноваційних проектів розвитку. Для значного посилення інвестиційної активності в цій галузі необхідно вдосконалити правові форми державного регулювання інвестиційної діяльності шляхом надання фінансової допомоги у виді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик. Для ефективного розвитку легкої промисловості потрібно також удосконалення структури виробництва, розвиток сировинної бази, залучення іноземних інвестицій.

ЛІТЕРАТУРА

«Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» Закон України від 16.01.2003 р., №433-IV// Відомості Верховної Ради України від 28.03.2003 - 2003 р., № 13, ст. 93.

Державна Програма розвитку промисловості на 2003-2011 роки від 28.07.2003 р., №1174// Офіційний вісник України від 15.08.2003 - 2003 р., № 31, стор. 78, ст. 1628.

Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Назустріч людям» від 06.05.2005 р., №324// Офіційний вісник України від 27.05.2005 - 2005 р., № 19, стор. 12, ст. 996.

«Про інвестиційну діяльність» Закон України від 18.09.1991 р., №1560-XII// Відомості Верховної Ради України від 19.11.1991 - 1991 р., № 47, ст. 646.

«Про інноваційну діяльність» Закон України від 04.07.2002 р., №40-IV// Офіційний вісник України від 16.08.2002 - 2002 р., № 31, стор. 145, ст. 1447.

Гречан А.П. Інноваційний розвиток легкої промисловості України: Моногр. – К.: Вид-во КНУДТ, 2004. – 268 с.

Гаман С.М. Тенденції розвитку легкої промисловості України // Держава та регіони. – Сер.: Економіка та підприємництво. – 2006. - №3. – С. 49-55.

Максименко І.О., Бокій В.І. Легка промисловість України: сучасний стан та перспективи розвитку// Віс. Хмельн. ед.. ун-ту. – 2009. - №3. – Т. 2. – С. 77-80.

Україна – 2006. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів: короткий звіт/ За ред.. В. Борщевського, В. Пинзеника. – К.: Ін-т реформ, 2007. – 50 с.

ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИНВЕСТИРОВАНИЯ В ЛЕГКУЮ ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Ковач А.В.

В статье исследовались вопросы правового обеспечения инвестирования и инновационное развитие легкой промышленности. Проанализировано действующее законодательство Украины и нормативно-правовые акты относительно сущности механизмов повышения эффективности этой отрасли.

Ключевые слова: инвестиции, легкая промышленность, правовое обеспечение инвестирования, инновационное развитие.

Legal security of investment in light industry Kovach A.V.

The article studied the legal provision of investment and innovative development of light industry. Analyzed the current legislation of Ukraine and regulations regarding the nature of mechanisms increasing the efficiency of the industry.

Key words: investment, light industry, legal framework for investment, innovation development.